

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

Bakalářská práce

2019

Jan Bejlovec

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

Analýza role speciálních sil v komplexu ozbrojených sil v současnosti a budoucnosti s komparací současného stavu případů ČR, Belgie a Portugalska

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Bejlovec

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7.2019

Jan Bejlovec .

Bibliografický záznam

Bejlovec, Jan. *Analýza role speciálních sil v komplexu ozbrojených sil v současnosti a budoucnosti s komparací současného stavu případů ČR, Belgie a Portugalska*. Praha, 2017. 97 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologie. Katedra Politologie. Vedoucí práce RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Rozsah práce: 79 836 znaků

Anotace

Bakalářská práce se zabývá speciálními silami armády, jejich využitím a odůvodněním, proč do nich investovat. Cílem práce je podat ucelený přehled na speciální síly, jejich funkci a vývoj, včetně náhledu na jejich činnost v budoucnosti. Speciální jednotky jsou útvary, které mohou řešit i takové úkoly, které konvenční síly nemohou a jsou tak výjimečným strategickým nástrojem státu. Základ práce tvoří teoretické poznatky, které jsou dále analyzovány, aby bylo možné definovat výhody a nevýhody speciálních sil v různých strategických prostředích a výhodnost posílení speciálních sil na úkor zbytku armády. Komparace speciálních sil České Republiky se speciálními jednotkami Belgie a Portugalska má za cíl přinést srovnání zemí s podobnou mírou podpory a historického použití. Na základě zjištěných poznatků je v závěru práce sestaven náhled na využití speciálních sil a jejich budoucnost v České Republice.

Annotation

The bachelor thesis deals with the special forces of the army, their use and the reasons for investing in them. The aim of this work is to give a comprehensive overview of special forces, their function and development, including a prognosis of their activities in the future. Special Forces are units that can solve tasks that conventional forces can not and are thus an exceptional strategic tool of the state. The basis of the thesis consists of theoretical knowledge, which is further analyzed in order to define the advantages and disadvantages of special forces in various strategic environments and the advantage of strengthening special forces at the expense of the rest of the army. The comparison of the special forces of the Czech Republic with the special forces of Belgium and Portugal aims to bring a comparison of countries with similar levels of support and historical use. Based on the findings, the conclusion of the work is a preview of the use of special forces and their future in the Czech Republic.

Klíčová slova

Armáda, Belgie, Česká Republika, konflikty, konvenční armáda, Portugalsko, speciální jednotky, vojenské operace

Keywords

Army, Belgium, conflicts, conventional army, Czech Republic, military operations, Portugal, special forces,

Title

Analysis of the role of special forces in the complex of the armed forces now and in the future with comparison of the current state of cases in the Czech Republic, Belgium and Portugal.

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat vedoucímu své Bakalářské práce RNDr. Janu Kofroňovi, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky a především za trpělivost při konzultacích a zpracování této práce.

Obsah

ÚVOD	8
1 SPECIÁLNÍ SÍLY VE VOJENSKÉM KONTEXTU	14
2 SPECIÁLNÍ JEDNOTKY A KONVENČNÍ ARMÁDA	16
2.1 Asymetrické konflikty	16
2.2 Speciální jednotky	17
2.2.1 Vznik speciální jednotky	18
2.2.2 Historie speciálních jednotek	19
2.2.3 Omezení a problémy speciálních jednotek	20
2.2.4 Úkoly speciálních jednotek	20
2.2.5 Charakteristické schopnosti a dovednosti speciálních jednotek	21
2.3 Konvenční jednotky	24
2.4 Speciální síly a konvenční armáda	26
3 SPECIÁLNÍ SÍLY ČR A SROVNATELNÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ	29
3.1 Speciální síly AČR	29
3.2 Speciální síly Belgie	34
3.3 Speciální síly Portugalska	36
4 OPERACE SPECIÁLNÍCH SIL	38
4.1 601. skss – Enduring Freedom 06	38
4.2 Operace SFG - Valiant Phoenix	40
4.3 Operace Comandos – Středoafriická republika	42
5 VYUŽITÍ SPECIÁLNÍCH SIL A JEJICH BUDOUCNOST	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM LITERATURY	49

ÚVOD

Vývoj technologií a autonomních zbrojních systémů dává tušit budoucí vývoj armád a očekávané změny, které tyto armády čekají. Bezpečnostní situace ve světě se neustále mění a nelze říci, že spolu s vývojem lidstva by rovnováha na poli mezinárodních vztahů spěla k určitému kontinuálnímu mírovému vývoji. Na rozdíl od předešlých téměř třiceti roků, kdy situace ve světě dávala jistým způsobem „falešný“ pocit bezpečí, se aktuální situace vrací před toto období. Velcí hráči na poli mezinárodních vztahů chrání svoje geopolitické a hospodářské zájmy a nové geografické uspořádání zemí světa po ukončení „studené války“ nevydrželo ani půlstoletí. Výzkum a vývoj zbrojních prostředků směřuje k masovému využití autonomních prostředků pro eliminaci a ničení nepřátelské aktivity. Ukončení standardní konfliktů mezi zeměmi, přítomnost především asymetrických konfliktů a charakteristika ozbrojených stran současných konfliktů udávají současně charakter změn, ke kterým musí přistupovat jednotlivé armády zemí, které mají zájem participovat na zajištění bezpečnosti ať již vlastních občanů nebo mírového pojetí světa.

Speciální síly jsou z obecného hlediska na základě své činnosti a plněných úkolů takzvaným strategickým nástrojem státu. To znamená nástrojem, který při jeho použití vede k okamžitým odezvám ze strany ostatních aktérů na poli mezinárodních vztahů, případně vede ke změně politické, vojenské či hospodářské rovnováhy mezi jednotlivými aktéry.

Opět na obecné úrovni, speciální síly jsou jednotky určené pro provádění speciálních operací. Vždy tvoří menšinovou část armádní struktury daného státu, nicméně dopady jejich činnosti jsou zásadní na další vývoj oblasti či problematiky, ve které působí. Jejich činnost tak má z tohoto pohledu strategické dopady. A to jak pro vlastní zemi, tak pro ostatní aktéry daného konfliktu. Z těchto výše uvedených důvodů jsou jejich operace schvalovány na stupních velení k tomu stanovenými na základě vojenských předpisů a v případě potřeby za souhlasu politické reprezentace dané země, a jejich vyslání do cílové oblasti splnit zadaný úkol má charakter nebezpečné a rizikové akce, a téměř vždy mají politický podtext.

Existence speciálních sil dané země, stejně tak České republiky, je vždy ze strany resortu víceméně nekomentována. Jednotlivé speciální útvary jsou prezentovány jako dobře vycvičené součásti jednotlivých armád, mívají vlastní znaky, webové stránky, vlastní prezentace v rámci armád, nicméně konkrétní činnosti a zkušenosti z jednotlivých operací a misí jsou vedeny vždy v poloze určitého stupně utajení, a nejsou tak vlastními příslušníky veřejně prezentovány a analyzovány. Příslušníci resortu obrany zařazení do těchto jednotek vytváří v určité formě vlastní autonomní komunitu. Mediální obraz těchto jednotek bývá pravidelně zkreslen na základě komerčních filmů takovým způsobem, aby poskytl zábavu široké veřejnosti. Výjimkou jsou občasné dokumenty nebo rekonstrukce skutečných operací speciálních sil natočené v poslední době. Nicméně tyto snímky a články o těchto provedených operacích zase nejsou zajímavé pro všechny, ale pouze pro odbornou veřejnost. Ta pomocí nich konfrontuje své představy na základě studia literatury a odborných článků s pohledem dokumentaristů, výpovědí svědků a filmařů. Z výše uvedeného plyne následující. Tak jak je veřejnost často názorově členěna na základě společenské problematiky, tak zastává rozdílný názor na existenci a činnost jednotek speciálních sil. V zájmu dané země je poskytnout pozitivní a obhajitelný pohled na funkci a činnost výše uvedených jednotek vzhledem k politickému podtextu a to takovým způsobem, aby občané podpořili úmysl politické reprezentace v souvislosti s jejími zahraničními aktivitami.

Speciální síly všech zemí, pokud jsou vytvořeny, prochází neustálými změnami co se týče výzbroje, výstroje, materiálního zabezpečení, ale hlavně na základě změn na poli mezinárodních vztahů jsou neustále měněny a upřesňovány spektra úkolů a činností, jež musí být schopny tyto jednotky plnit. A samozřejmě platí zpětná vazba, že při změně spektra úkolů se musí přizpůsobit výzbroj a výstroj těchto jednotek, stejně tak jako provést změny v jejich výcviku.

Předpokládaný cíl:

Na základě výše zmíněné a neustále se měnící bezpečnostní situaci ve světě jsou teze a odborné články na téma zajištění bezpečnosti, funkce armádních celků či jaký druh armády je ten správný, neustále zajímavé a aktuální. Odborná literatura v posledních třiceti letech po ukončení

studené války přinesla mnoho teorií na další vývoj mezinárodních vztahů a také na vývoj armád. Ať již se tato literatura lišila či nikoliv od realného vývoje, vždy se tato odborná veřejnost zabývala otázkou, jakou „silou“ zabránit a odpovědět na potenciální hrozby a rizika současného světa. Na základě analýzy dostupné odborné literatury a pomocí zodpovězení výzkumných otázek této práce se snažím nalézt cíl této práce, kterým je podat ucelený přehled na funkci a vývoj speciálních armádních sil a pokusit se určit jejich další vývoj a budoucnost.

Cíle práce bude dosaženo zodpovězením výzkumných otázek, které pro potřeby této práce jsou:

- Jaké jsou výhody a nevýhody speciálních sil v různých strategických prostředích?
- Bylo by výhodné posilovat rozvoj speciálních sil na úkor zbytku armády?

Cílem práce je podat ucelený přehled na speciální síly, jejich funkci a vývoj, včetně náhledu na jejich činnost v budoucnosti. Tohoto bude docíleno zodpovězením výzkumných otázek, které byly již nastíněny v textu této práce. Odpovědi na položené výzkumné otázky budou hledány pomocí rešerší odborné literatury a odborných článků, dostupných veřejnosti. Jedná se o literaturu, odborné časopisy, veřejné odborné webové stránky a taktéž popisy již provedených operací a misí za účasti speciálních sil.

Metodologie práce:

Tato práce je založena na rešerší odborné literatury, tezí a odborných článků týkajících se teorií válek, konfliktů, požití ozbrojené síly včetně použití speciálních sil jako aktéra konfliktu. Současně se tato práce opírá o teorie mezinárodních vztahů, jelikož každý konflikt a následné použití síly je vztaženo k určitému vývoji mezinárodních vztahů. V rámci práce byla použita odborná literatura a články, které byly považovány neustále za aktuální v současném světě a mezinárodní situaci.

Prvotně budou charakterizovány speciální armádní síly ve vojenském kontextu. Posléze bude věnována pozornost vysvětlení problematiky speciálních jednotek a konvenční armády. Budou

zde popsány asymetrické konflikty, specifika speciálních sil a konvenční armády, ale také jejich vzájemné porovnání. V rámci náhledu do praxe, budou porovnány speciální síly ČR se srovnatelnými evropskými zeměmi. Zároveň budou přiblíženy některé jejich konkrétní operace. Na základě všech uvedených teoretických poznatků bude vyhodnoceno využití speciálních sil a jejich budoucnost.

Na základě vyhodnoceného porovnání mezi jednotlivými armádami a jejich speciálními jednotkami bude nastíněn jejich další možný vývoj a pohled na upřednostňování těchto jednotek na úkor zbytku konvenční armády.

Základní charakteristika tématu:

V práci se budeme zabývat tématem existence, zařazení a použití takzvaných speciálních sil do struktury konvenčních armád a možnými způsoby jejich použití. Již téměř tři desetiletí trvá období, které je na počátku charakterizováno rozpadem takzvaného východního bloku a taktéž rozpadem některých zemí východní Evropy. S ukončením takzvané Studené války byly ukončeny veřejné projevy nenávisti a nesnášenlivosti napříč zeměmi celého světa rozděleného na východ – západ. A to se týkalo především i všech vojenských velmocí. Představy o klasickém vedení války ve smyslu stát proti jinému státu tak vzalo za své. Vzhledem k obrovským geopolitickým změnám po rozpadu východního bloku zemí sloučených kolem bývalého Sovětského svazu začaly vznikat především na jihovýchodě Evropy, na Blízkém Východě a v Severní Africe konflikty, které mají naprosto odlišný charakter než doposud. Jedná se o takzvané asymetrické konflikty, kde proti sobě stojí dva naprosto odlišní aktéři. Jedním z aktérů bývá ve většině případů vláda, vládní vojsko nebo jiné jednotky zastupující právní moc vdané zemi, mající lepší výzbroj a výstroj, a taktéž disponují větší technickou podporou a logistikou. Proti tomuto aktéru stojí strana, která je hůře vycvičena, hůře vyzbrojena, ale má na své straně ve většině případů podporu místní veřejnosti. Tito dva aktéři nemohou provádět bojovou činnost standardním způsobem, tedy bojem mezi jednotkami, protože to není v zájmu slabší strany konfliktu. Silnější aktér se snaží vtáhnout do ozbrojených střetnutí jednotky protivníka, aby jej ve standardním boji zničil a získal tak převahu v konfliktu. Slabší aktér se

pomocí nestandardních taktik získat vliv na moci, a to i za cenu lidských obětí z řad civilního obyvatelstva.

Výše uvedené asymetrické konflikty zvýšily možnosti použití speciálních sil, které zde již z důvodu zajištění speciálních operací byly dříve, nicméně na základě obdobných schémat boje či terorismu na civilním obyvatelstvu bylo jejich spektrum činností rozšířeno o další aspekty.

Speciální síly novodobého charakteru byly používány již v době druhé světové války na obou stranách konfliktu. Zde se poprvé osvědčily jejich speciální schopnosti, výcvik, výzbroj a výstroj. Akce speciálních sil byly ve své podstatě na obou stranách konfliktu „úspěšné“, a nebylo důvodu v tomto trendu po ukončení druhé světové války nepokračovat. Jsou známé především speciální síly vojenských velmocí, jako jsou USA, Velká Británie, Francie či Rusko. Jedná se o světově proslulé jednotky, které jsou veřejnosti známy pod označením Delta Force, Navy SEALs, U.S.Army Rangers, Zelené barety, SAS, GIGN nebo Specnaz.

Výše uvedené jednotky nejsou předmětem této práce, jelikož zázemí těchto jednotek, míra podpory velení armád těchto vojenských velmocí, historie jejich použití a především provedené akce těmito jednotkami se nemohou stát základem pro srovnání s jednotkami menších evropských zemí nebo jednotkou speciálních sil Armády České republiky.

Z tohoto důvodu také došlo ke změně názvu a i celkového odklonění obsahu od tezí, protože srovnávat zázemí České Republiky s UK nebo USA by nebylo možné z žádného úhlu pohledu.

Předpokládaná struktura práce:

Úvod práce tvoří seznámení s pojmy jako jsou „speciální síly“, konvenční armáda, operace speciálních sil, spektrum činností a pokouší se o jejich analýzu. Seznámení s těmito pojmy, jejich definicemi používanými v odborné literatuře a jejich klasifikací je nutným předpokladem k pochopení dané problematiky. Jelikož se jedná o velice specifickou oblast lidské činnosti,

kteřá zasahuje do problematiky mezinárodního práva a mezinárodních vztahů, nelze tuto práci tvořit bez základních znalostí.

Další část popisuje speciální jednotky, jejich historii, možné spektrum činností ve prospěch vlastních cílů, a také jejich možnou výstroj a výzbroj. Samozřejmostí je nastínění vztahů mezi těmito speciálními jednotkami a odpovídajícím velitelstvím, pod které svou činností velitelky spadají. Následně jsou tyto jednotky konfrontovány s jednotkami řadové armády. Jsou analyzovány jejich schopnosti, spektrum činností pro které mohou být použity a zásady jejich použití. Tyto zásady jsou podmínkou pro nasazení speciálních sil do operací. Jejich specifické schopnosti tvoří protiváhu nedostatečné odolnosti a schopnosti udržet činnost po delší dobu bez zajištění logistické a bojové podpory ze strany dalších armádních jednotek.

Analýzou informací o skupině speciálních sil Armády České republiky a porovnáním těchto získaných informací s informacemi o jednotkách speciálních sil minimálně dvou obdobných zemí jako je Česká republika získáme přehled o schopnostech a spektru plněných úkolů. Tyto plněné úkoly a činnosti budou následně popsány na základě skutečně provedených operací speciálních sil.

Závěr této práce bude věnován shrnutí získaných informací a provedení vyhodnocení činnosti jednotek speciálních sil. Bude vyhodnoceno jejich použití v dosavadní historii na základě zjištěných informací a v kontextu vývoje na mezinárodní scéně bude odhadnut jejich další vývoj. Současně bude vyhodnoceno jejich začlenění do struktury konvenční armády a plnění úkolů ve spojitosti právě s jejich zařazením pod společné velení armády. Nedílnou součástí tohoto vyhodnocení bude analýza postoje financování těchto speciálních sil na úkor ostatních jednotek.

1 SPECIÁLNÍ SÍLY VE VOJENSKÉM KONTEXTU

Obecně lze říci, že se jedná o vojenské útvary, které plní předem přesně stanovené úkoly. Mezi tyto úkoly plněné speciálními jednotkami patří specifický druh průzkumu, nekonvenční vedení boje, přímé údery a protiteroristické akce. Tyto jednotky mají své charakteristické složení, které je dáno plněnými úkoly. Jsou často v menších počtech, vzhledem k území, ze kterého zadané úkoly plní. Takovéto malé jednotky jsou vysoce mobilní a při zachování jejich utajenosti nebo utajení jejich úkolu jsou vysoce efektivní. Stejně tak vzhledem k plněné misi je specifická jejich výstroj i výzbroj.

„Speciální operace jsou operace prováděné speciálně organizovanými, cvičenými a vybavenými vojenskými a polovojenskými jednotkami a útvary s cílem dosáhnout vojenského, ekonomického nebo psychologického cíle nekonvenčními vojenskými prostředky v nepřátelském, sporném či politicky citlivém území“.¹

Operace speciálního charakteru jsou prováděny za všech myslitelných forem mezinárodních vztahů, tedy za míru, a všech fází konfliktu a za války. Tyto operace jsou vedeny bez ohledu a nezávisle na konvenčních operacích vždy, pokud mohou zásadním způsobem změnit vztahy mezi aktéry konfliktu. Základem speciálních operací je splnění určitého vojensko-politického cíle, charakterizovaného zcela jasně a na základě rozhodnutí politické reprezentace. Specifika a charakter těchto operací znamenají pro příslušníky výše uvedených jednotek provádět činnost v rámci tajných příkazů a často s pomocí technických řešení, kterými nedisponují ostatní jednotky v rámci armády.

Operace speciálních sil se liší od operací prováděných konvenčními jednotkami především velikostí fyzického a také politického rizika. Dále pak používanými operačními technikami a taktikou, charakterem zasazení jednotek do zájmové oblasti a dalšími aspekty. Mezi další aspekty patří především nezávislost jednotek speciálních sil na logistické a bojové podpoře vlastními jednotkami po určenou, ale omezenou dobu. Naopak silná závislost těchto jednotek na taktickém a operačním zpravodajství předcházejícímu vlastnímu zasazení jednotky, a velmi

¹ Pplk. Ing. Ivo PIKNER: *Speciální síly ve speciálních operacích*. Dostupné z: www.obranastrategie.cz/filemanager/files/file.php?file=631, str. 71-72

důležité jsou informace získané od místního obyvatelstva nebo před zahájením operace od osob, pocházejících nebo žijících v dané oblasti.

Musíme konstatovat, aby v dalším pochopení textu nedošlo k mylným interpretacím, že do ozbrojených složek, tedy mezi speciální síly a konvenční složky armády, patří ještě takzvané elitní jednotky. Nesmíme je zaměňovat pojmově se speciálními jednotkami. Elitními jednotkami lze nazývat součásti konvenční armády, které jsou svými schopnostmi více, či méně nad úrovní ostatních konvenčních jednotek, nicméně jejich úkolem není provádět speciální operace. Mohou být použity jako podpora speciálních operací, nicméně nikdy nesmí být uvažováno tak, aby nesly stěžejní úlohu v nich. Speciální síly jsou na rozdíl od konvenčních jednotek podřízeny většinou speciálnímu odřadu velení armád, obecně nazývané velení speciálních sil, které jako jediné mají pravomoc tyto jednotky vysílat k plnění úkolů.

Na závěr úvodní části můžeme konstatovat, že mezi základní oblasti činnosti speciálních sil patří protiteroristický boj ve všech jeho podobách, sledování a speciální průzkum, diverzní akce, psychologické operace a nekonvenční boj.

2 SPECIÁLNÍ JEDNOTKY A KONVENČNÍ ARMÁDA

Druhá kapitola předkládané práce shrnuje problematiku speciálních jednotek a konvenčních armád. Otázka zřízení a výcviku této jednotky je otázkou strategického plánování čelních představitelů a odpovědných institucí každé země, stejně tak jako zaměření konvenční armády.

2.1 Asymetrické konflikty

V nedávné minulosti zde existovalo mylné přesvědčení, že se svět nachází v zajištěném prostředí bez větších rizik a hrozeb. Také občané byli přesvědčeni, že jim nehrozí žádné nebezpečí. Toto bylo dáno obdobím po skončení takzvané „studené války“, kdy se USA i SSSR soustředily na zlepšení svých vztahů a ukončily překotný vývoj. Nezdálo se, že by na základě jejich ukončeného soupeření mohly vzniknout nové konflikty a také nové druhy válek, které budou zasahovat svou působností až na evropský kontinent. Vývoj bezpečnostní situace ve světě je v posledních letech neobvykle rychlý a předvídatelný pouze s pomocí velkého množství informací, přičemž ozbrojené konflikty jsou stále přítomny. Na základě rozmachu informačních technologií a globalizace vyvstávají další potencionální hrozby a rizika. Období konvenčních válek sice zcela nepominulo, ale významným aspektem se nyní stávají konflikty asymetrické. Musíme však říci, že nejsou specifikem dnešní doby, ale svoji roli hráli např. i v době studené války.

„Protivník působící asymetricky neusiluje o vítězství v přímé konfrontaci, ale usiluje o dosažení svých cílů za použití jemu dostupných prostředků. Vyhýbá se otevřenému střetu a snaží se dosáhnout vítězství i cestou své vytrvalosti a houževnatosti, čímž prodlužuje trvání konfliktu na dobu nepřijatelnou pro druhou stranu.“²

Pokud bychom nyní měli tuto specifikaci blíže analyzovat, potom ji lze doplnit následujícími konstatováními. Protivník účastnící se asymetrické války se snaží teroristickými akcemi způsobit přímé ztráty na životech, ztráty na majetku, infrastrukturu, a to aliančním jednotkám, jednotkám domácího protivníka či působí proti místnímu obyvatelstvu. . Současně platí, že nevyvolává přímá bojová střetnutí. Asymiluje se mezi místní obyvatelstvo, které zčásti používá jako své krytí a neváhá ho obětovat ve prospěch svých cílů. Přenáší bojovou činnost do

² Ministerstvo obrany ČR-Doktrína AČR:Dostupné z:
http://www.unob.cz/fvz/struktura/k302/Documents/Doktrina_ACR.pdf

městských aglomerací, horských či zalesněných území. Jedná se o místa, kde může eliminovat takzvanou technologickou či chceme-li technickou převahu. Nezděráhá se použití zbraní hromadného ničení či takových zbraní, jež mají dlouhodobé účinky a jejich působení na okolí má formu dlouhotrvající zátěže. To může být například ve formě zaminovaných území.

2.2 Speciální jednotky

Speciální jednotky můžeme zkráceně charakterizovat jako útvary, které používají odlišné principy použití síly a mají odlišné schopnosti od konvenčních sil. Mezi základní schopnosti těchto sil patří okamžitá připravenost a nasazení k určeným úkolům, nízké náklady na jejich nasazení, limitovaná zdravotnická pomoc, omezená vlastní ochrana, možnost komunikace sebou nesenými prostředky de-facto po celém světě. Operují na protivníkově území nebo na běžně nepřístupném terénu. Jejich nasazení sebou nese charakteristické principy, které musí být pro efektivitu úkolu splněny. Mezi ně patří plánování a řízení operací z nejvyššího možného stupně, zajištění operační bezpečnosti a výborná informovanost členů jednotek co do zpravodajských informací. Je důležité, aby jejich nasazení mělo charakter zvláštní důležitosti.

“Speciální síly a speciální operace mají často jednu společnou charakteristiku, a to poměrně vysokou míru utajení, a to jak co se týče činnosti, tak identity jednotlivých operátorů. Speciální síly dnešní doby bývají obvykle součástí ozbrojených sil státní moci, přičemž co do velikosti, jde ve valné většině případů o menší uskupení, řádově o stovky mužů (v některých případech až tisíce). Organizačně mohou spadat pod jednotlivé složky ozbrojených sil státu, jako je pozemní vojsko, námořnictvo či leectvo a často existují i zpravodajské speciální síly, jako například americká SAD/SOG spadající pod Central Intelligence Agency. (Americanspecialops.com 2015).“³

Speciální síly mají relativně specifickou organizaci. Rovněž jejich vybavení a výcvik jsou uzpůsobeny speciálním operacím. Vzhledem k nutnosti jejich utajení, je jejich činnost prováděna prostřednictvím krycích, utajených nenápadných operací, jejichž cílem je získat patřičné informace pro rozhodování nejen operačního, ale i strategického stupně velení. Jejich

³ Postmoderní svět jako zlatá éra speciálních sil – 1. díl. Dostupné z: <http://www.sekuritaci.cz/postmoderni-svet-jako-zlata-era-specialnich-sil-1-dil/>

schopnosti je předurčují k operacím na zemi i ve vodě. Nevyvrací se ani jejich vzdušné výsadky.⁴ Speciální síly jsou tedy určeny k provádění speciálních operací, při nichž ovšem využívají jiných postupů oproti jednotkám konvenčním. Nevylučuje se však vykonávání těchto operací v součinnosti s konvenčními jednotkami. Samotným účelem je dosažení informačních, politických, psychologických, vojenských a ekonomických cílů.⁵

Vznik speciální jednotky

Základem pro zahájení výstavby nové speciální jednotky je politické zadání představitelů daného státu a stejně tak očekávané spektrum plnění zvláštních úkolů. Toto zadání musí přesně definovat, jaké úkoly bude jednotka plnit. Od toho jsou pak odvozeny její počty, výcvik, struktura, výzbroj a výstroj příslušníků jednotky a způsoby dopravy jednotky na místa plnění úkolů. Je zřejmé vzhledem k výše řečenému, že jednotlivé uskupení speciálních sil se od sebe budou zásadně lišit. To může být v rovině začlenění mezi ministerstva vnitra a obrany jednotlivých států, nebo v rovinách začlenění mezi konvenční armádu či charakteristikou jednotky dle politického názoru státu.

S výstavbou speciálních jednotek souvisí skladba celého družstva. *“Schopnosti členů jednotek i samotná doktrína s sebou nesou poselství prioritního používání výbavy a prostředků, které nezapříčiní úmrtí civilistů, ale ani ozbrojenců, kteří jsou za vzniklou situací odpovědní. Ať už jsou speciální jednotka či útvar vytvořeny na bázi policejních, nebo vojenských anebo paravojenských organizací, je skladba družstva vždy založena na pečlivém výběru jednotlivých členů, kteří vynikají v ohledu fyzické kondice, střelby, osobní odvahy a vyrovnanosti psychiky. Následuje tvrdý výcvik taktiky akce, speciálních dovedností překonávání překážek, perfektního sladění s ostatními členy komanda i kontaktního boje beze zbraně.”*⁶

⁴ DUBEC, R. *Doktrína Armády České republiky*.

⁵ NATO Standardization Office. *Allied Joint Doctrine for Land Operations (AJP-3.2 Edition A)*.

⁶ Protiteroristické útvary a jednotky v ČR i jinde v Evropě. Dostupné z: <http://www.policejninoviny.cz/protiteroristicke-jednotky-prehled.html>

2.2.1 Historie speciálních jednotek

Historicky lze speciální jednotky objevit dle jejich moderního pojetí do období první a druhé světové války. V první světové válce objevovaly tzv. Sturmtruppen, šlo o jednotky úderných sil, které byly vybaveny granáty a vycvičeny pro boj v zákopech nepřítele. Ty měly za úkol připravit půdu pro následný útok řadových jednotek a obsazení nové linie. Za druhé světové války zase můžeme zdokumentovat pohyb britských jednotek Commandos a především SAS (Special Air Service) provádějící taktéž diverzní a především úderné akce na území obsazeném nepřítelem.

Období studené války přineslo daleko větší možnost rozvoje speciálních sil, kdy jejich příslušníci cvičili jednotky spřátelených armád v takzvaných zástupných válkách. Jejich působení mělo vliv na možnost dalšího rozšíření sfér vlivu mocenských států. Vzhledem k povaze těchto zástupných válek, kde minimálně na jedné straně byl veden boj jako partyzánský nebo záškodnický, tak nasazování speciálních jednotek přímo do bojů se stalo běžnou praxí. Nyní nastává v našem časovém sledu současnost, kdy po celém světě vzniká a zaniká mnoho regionálních ozbrojených konfliktů včetně občanských válek. A právě v rámci vedení regionálních konfliktů jde z valné většiny o asymetrické bojové činnosti.

S ohledem na naši příslušnost, musíme zmínit historii speciálních jednotek v rámci České republiky. Ještě před zářím roku 1938 byl podán návrh na sestavení první jednotky letecké pěchoty, jejímž úkolem mělo být ničení strategických a důležitých objektů, bojové a zpravodajské činnosti. Vzhledem k následujícím událostem, samotná realizace neproběhla.⁷ Začátek druhé světové války znamenal přesun jednotek do Velké Británie, kde vybraní dobrovolníci absolvovali speciální náročný výcvik. Po roce 1940 vznikla Zvláštní skupina D, jejíž úkoly byly zpravodajského, organizačního, kurýrního, diverzního a spojovacího charakteru. I v tomto případě docházelo ke striktnímu výběru a parašutistickému výcviku.⁸ V roce 1952 vznikla 22. výsadková brigáda. Všechny její jednotky a útvary byly soustředěny v posádce Prostějov. Až do roku 1968 šlo o nejvýznamnější rozvoj jednotek tohoto typu na našem

⁷ JIRÁSEK, D. *Výsadkové vojsko v letech 1947-1969*.

⁸ STEHLÍK, E. (2010). *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*

území. Po vstupu sovětských vojsk došlo k reorganizaci a jednotky útvaru byly odlišně cvičeny. V roce 1976 došlo opět k reorganizaci a další změně názvu na 22. výsadkový pluk.⁹ V roce 1987 a 1993 byly opět provedeny reorganizace a přejmenování. Po vstupu do NATO se struktura pozměnila pro přiblížení požadovaných standardů a poslední reorganizace proběhla v roce 2003, kdy byl útvar přejmenován na 601. skupinu speciálních sil.¹⁰

2.2.2 Omezení a problémy speciálních jednotek

Stejně jako jsme zdůraznili charakteristické znaky speciálních sil, je potřeba si uvědomit jejich omezení. Tyto jednotky se vytvářejí s přesnou charakteristikou budoucích plněných úkolů, a dosažení prvotního pohotovostního stavu trvá dlouhou dobu vzhledem k vysoké míře kvality výcviku a specializace jejich příslušníků. Tempo tvorby celé jednotky je pomalé, a proto není žádoucí jejich síly vyčerpat na neadekvátní úkoly a cíle. Jak již bylo řečeno, neměly by se tyto jednotky použít jako náhrada konvenčních vojsk.

Dalším zásadním omezením je jejich použití v mírových operacích. Z novodobé historie je zřejmé, že jsou nasazovány i v mírových operacích. Zásadou je v tomto případě jejich nasazení za účelem splnění nějakého dílčího cíle nebo zajištění požadovaného stavu, nikdy by nemělo dojít k rozhodnutí, aby tyto jednotky zásadním způsobem řešily podstatu mírové operace. Nejsou k tomu určeny ani vycvičeny. Významná hodnota speciálních jednotek spočívá v plnění jiných úkolů, do kterých nepatří např. zásobování. Tyto jednotky ji neřeší, jsou vždy odkázány na logistiku konvenční armády.

2.2.3 Úkoly speciálních jednotek

Nyní se pokusíme charakterizovat úkoly, schopnosti a zásady nasazení speciálních sil nebo také řečeno sil při speciálních operacích. Hlavními operačními schopnostmi speciálních sil ve vojenské oblasti jsou dle NATO speciální průzkum a pozorování, úderné akce a vojenská

⁹ MINKEWITZOVÁ, D. *Výsadkáři: 60 let v čele armády*.

¹⁰ STEHLÍK, E. (2010). *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*

pomoc.¹¹ Kromě toho můžeme za další úkoly označit protiteroristický nekonvenční boj, záchranu rukojmích, humanitární pomoc, podpurné operace (zdravotní nebo vojenské), vnitřní obranu mimo tuzemsko a zneškodnění zbraní hromadného ničení.¹²

S tím vztažené úkoly k provedení výše jmenovaných:¹³

- infiltrace a exfiltrace do a z operačního prostoru pomocí prostředků letecké, námořní a pozemní přepravy,
- vedení přísně tajného spojení s nejvyšším velením speciálních operací pomocí mobilních prostředků nesených jako výstroj jednotlivce v kódovaném režimu,
- provádět okamžité plánování a zároveň okamžité uskutečňování operačních prvků, s tím souvisí nepřetržité vyhledávání zpravodajských informací a jejich předávání dál,
- zajištění přežití v nepřístupném nebo nepřátelském terénu a zajištění ochrany vlastních sil
- schopnost kontaktu a jednání s odlišnými kulturami.

Na základě těchto požadovaných operačních schopností je zřejmé, že speciální síly/speciální jednotky musí být útvary se standardně speciálním výběrem budoucích příslušníků, zvláštním dlouhodobým výcvikem zaměřeným na spektrum do budoucna plněných úkolů a s vybavením, které je dáno jejich obecným zaměřením. Toto vybavení se však mění na základě reálného úkolu v daném místě, čase a hlavně na základě plánu speciální operace a na předpokládaném protivníkovi.

2.2.4 Charakteristické schopnosti a dovednosti speciálních jednotek

Speciální síly charakterizuje řada dovedností. Především se jedná o specializované dovednosti, jejich vybavení a zvládnutou taktickou činnost. Charakteristikou těchto dovedností je především znalost a ovládání širokého spektra zbraní včetně boje zblízka a beze zbraně.

¹¹ NATO. *Allied Joint Doctrine for Special Operations (AJP-3.5)*. Brusel: 2013.

¹² JOINT CHIEFS OF STAFF. *Special Operations - Joint Publication 3-05*.

¹³ Pplk. Ing. Ivo PIKNER: *Speciální síly ve speciálních operacích*. Dostupné z: www.obranastrategie.cz/filemanager/files/file.php?file=631, str. 74

Konkrétně tento typ boje však není v praxi natolik využíván. Především se jedná o lehké i těžké ruční palné zbraně, ovládání kolové i pásové techniky včetně nesených zbrojních systémů, pyrotechnická příprava a manipulace s výbušninami všech typů a schopností. Vybavení příslušníků těchto jednotek je variabilní a konkrétní výbava musí odpovídat charakteru plánované činnosti v rámci speciální operace. V kontextu plněných úkolů a jejich významu je zřejmé, že vybavení musí být odpovídající vzhledem k úspěšnosti operace a splnění zadaného úkolu. Taktika speciálních sil je zaměřena na splnění zadaného úkolu, stejně tak jako taktika všech ostatních jednotek, a to za nestandardních klimatických, bojových či politických podmínek. Jsou vycvičeni provádět činnost v týlu protivníka, pohybovat se mezi obyvatelstvem a splnit zadaný úkol s ohledem na těžkosti s tím spojené.

Další charakteristikou speciálních sil a jejich činnosti je „regionální zaměření“. Pod tímto označením chápeme znalost příslušníků jednotek o daném regionu působnosti, tedy oblasti provádění zadané činnosti. Armády, které si mohou dovolit financovat speciální síly většího charakteru, mohou cvičit jednotky podle oblastí předpokládaného nasazení. Takovéto speciální jednotky jsou předem připraveny na oblast zasazení, mají znalosti místní fauny a flory, charakteristických geografických útvarů a především znalost klimatu v jednotlivých ročních obdobích. Zcela zásadní je znalost daného jazyka a kultury, ale také sociálních struktur a chování. S tím souvisí i skutečnost, že se mohou lépe připravit na protivníka z daného regionu, a to nejenom po taktické stránce, ale i stránce výzbroje. Všechny tyto znalosti a především výcvik v takovémto prostředí přináší neocenitelné zkušenosti nutné pro profesionální provedení speciální bojové činnosti.

Jak již bylo nastíněno, tak jazykové znalosti v oblasti zasazení speciálních sil jsou obrovskou výhodou, pro jednotky speciálních sil spíše nutností. Dokázat získat informace od místního obyvatelstva je často rozhodujícím faktorem úspěšnosti. Pokud ne rozhodující, potom je znalost místního jazyka případně nářečí zásadní výhodou. Ať již se jedná o sběr informací, znalost jazyka z důvodu obstarání pitné vody či potravy, z důvodu výslechů zadržovaných osob v rámci činnosti, či jiné potřeby, znát místní jazyk nebo dialekt vede k bližšímu seznámení s celkovou situací. Společně s jazykovými znalostmi je také důležitá politická a kulturní sensitivita. Proto je důležitou součástí přípravy ke speciální operaci i pochopení nutnosti splnění zadaného cíle

včetně politického kontextu. Schopnost vcítit se do politických názorů místních obyvatel a jejich kultury je velmi důležitá. Napomáhá začlenit činnost týmu do způsobu vnímání místními obyvateli. Zcela zřejmé je to potom v případech, kdy je nutná spolupráce s místním obyvatelstvem .

Další charakteristikou speciálních sil je jejich dokonalá profesionalita spojená s řídicími dovednostmi. Příslušníci speciálních sil musí být schopni provádět činnosti v rámci týmu včetně vzájemné zastupitelnosti. Aby bylo možné vytvořit tým, který bude schopen plnit zadané obtížné úkoly, je podmínkou plná profesionalita každého jednotlivého příslušníka týmu. Pro to, aby byla zajištěna vzájemná zastupitelnost jednotlivých příslušníků jednotek, musí být také tito příslušníci připraveni k převzetí povinností svých nadřízených nebo podřízených, a to se všemi speciálními dovednostmi a velitelskými pravomocemi. Velitelské dovednosti a schopnost rozhodnout se je nutností pro začlenění do týmu.

Poslední důležitou charakteristikou speciálních sil struktura je jejich mnohdy malá, ale stále dostatečná a současně pružná struktura. Jednotka musí být takové velikosti, aby byla schopna splnit úkol, ale současně tak malá, aby byly splněny kritéria utajení a rychlého pohybu jednotky na území protivníka. Struktura jednotky je pak schopná provádět bojovou činnost a plnit zadané úkoly, ale také na základě změny aktuální situace přizpůsobovat své složení ve prospěch plněných cílů. To jí činí základním stavebním kamenem speciálních sil. Tato struktura je to, co ve skutečnosti odlišuje speciální síly od jednotek konvenční armády. Konvenční armáda má pevně danou strukturu, kterou ve své složitosti nelze měnit, případně s velikými obtížemi a rozhodně ne v krátkém časovém horizontu. Jednotky speciálních sil musí být schopny svou strukturu měnit na základě zadání plněných cílů.

2.3 Konvenční jednotky

Konvenční armáda je složka budovaná zemí (státem), která má schopnosti, výcvik a materiální zabezpečení k plnění takového úkolu. Je určena pro vedení bojových operací dle zákonných standardů a mezinárodních smluv na poli vojenského práva.

“Prvotní úlohou každé armády je její role konstituční. Konstituční úloha se projevuje v udržení celistvosti území a uplatňování jednotného žebříčku hodnot na tomto území. Tedy, udržení celistvosti a svrchovanosti vládní moci na daném území je primárním úkolem každé armády.”¹⁴

U větších celků konvenčních armád nelze vzhledem k funkcím jednotlivců tyto jednotky zmenšit. Speciální síly jsou v rámci rozličných kurzů cvičeni na specializované úkony, jako jsou demoliční práce či odstřelovačská činnost, znají kulturu oblasti a hovoří i několika jazyky. Příslušníci jsou cvičeni k rychlému nasazení, bez podpory, s minimálním počtem mužů, v takovém to počtu jednotky mají schopnost improvizace. Použití konvenční jednotky by vedlo především v případech osvobození rukojmích nebo záchraně osob ke škodám na majetku a zdraví osob s nedefinovatelnou úspěšností splnění úkolu. V potaz se také musí brát délka výcviku jednotlivce pro zvládnutí předepsaných dovedností. V rámci konvenční armády je nemožné vycvičit řadové vojáky v reálném čase.

Pokud budeme uvažovat v rovině asymetrických konfliktů, je třeba si upřesnit možného protivníka. Tím jsou, povstalecké skupiny, milice, teroristické skupiny a nezávislé ozbrojené organizace včetně nepřátelského místního obyvatelstva. V těchto konfliktech neexistuje nepřátelská linie, neexistují uniformy, bojuje se v prostředí neznající vojenské ani humanitární právo a nelze rozeznat bojující stranu od místního obyvatelstva. Vzhledem k akcím prováděným na protivníkově území může právě vzhledem k různým faktorům dojít k mnohonásobnému navýšení počtu protivníka zapojením obyvatelstva do bojů.

¹⁴ Úloha armády ve společnosti: Rovnováha a síly idej. Dostupné z: <http://www.ozbrojeneslozky.cz/clanek/uloha-armady-ve-spolecnosti-rovnovaha-a-sily-ideji>

“Asymetričnost konfliktů je jednou z hlavních charakteristik, v mnoha případech neexistuje frontová linie, neexistuje jasné organizační dělení, uniformovanost, insignie, pravidla boje (Rules of Engagement), jsou velmi často nedodržována, především pak ze strany nestátních aktérů konfliktu. Stírají se rozdíly mezi kombatanty a nekombatanty, v rámci povstaleckého boje může být člověk civilistou a v řádu dnů či hodin může dojít k tomu, že kupříkladu díky nějakému vnějšímu činiteli vezme do rukou zbraň a vyjde do ulic, či se přidá k místní radikální skupině.”¹⁵

Všechny tyto faktory spolu s předpokladem, že ze strany kladné strany nemá dojít k nadměrným škodám na majetku a zdraví, mají tu charakteristiku, že nelze použít konvenční armádu, standartní postupy a klasickou operační taktiku. Výsledkem všech těchto úvah je používání speciálních sil pro operace, kdy je protivník schován, roztroušen a motivován k překračování lidskosti při své činnosti.

Různé státy přistupují ke změně světové soustavy různě. V armádách mocensky silných států, kde se vynakládají velké části hrubého domácího produktu na chod a vybavení armády, dochází k rozšiřování počtu jednotek pro speciální operace. Menší země, které již historicky mají speciální jednotky, tak je udržují a posilují. Ty země, kde v historii nebyly založeny speciální síly, se v současné době snaží aspoň utvořit jednotky pro boj proti terorismu a jednotky určené na osvobozování rukojmích. Úkoly speciálních sil provádějí u těchto zemí jednotky rychlého nasazení v rámci konvenční armády. Jednotky pro speciální operace se musí v budoucnu měnit dle změny geopolitického uspořádání světa, vznikají nové hrozby a nebezpečí jako jsou kybernetické útoky, občanské války v blízkých lokalitách po pádech místních vlád, náboženské krize, a v neposlední řadě také tím vznikající masívní migrační vlny.

Na základě mezinárodních a bilaterálních smluv musí být zajištěna ochrana hranic a pomoc vlastnímu obyvatelstvu. Pokud by konvenční armáda nedokázala plnit svou roli, tak by tyto smlouvy pozbývaly platnosti a byly nerelevantní.

15

Postmoderní svět – zlatá éra speciálních sil – 2. díl. Dostupné z: <http://www.armadinoviny.cz/postmoderni-svet-zlata-era-specialnich-sil-2-dil.html>

V podstatě historický přechod od konvenční války mezi státy k decentralizovaným konfliktům značně ovlivnil význam a výhody konvenčních armád. V dnešní době jsme svědy toho, že strategie národní bezpečnosti opřena primárně o vojenskou moc nebo větší palebnou sílu je v očích ostatních států podezřelá. Některé státy si to uvědomují a přizpůsobují tomu i svoji strategii. Samozřejmě nelze říci, že by konvenční armády ztratily zcela zásadně na síle. V současnosti sice není tolik nasazována v aktivních konfliktech, ale stále plní svoji nevyvratitelnou odstrašující funkci.

2.4 Speciální síly a konvenční armáda

Silná konvenční armáda bývá důvodem k opatrnosti ostatních států, pro které znamená pomyslnou výstrahu. Existují názory, že konvenční síly patří k nejúčinnějším nástrojům v rámci zvýšení politické stability z pohledu mezinárodního měřítka. V tomto ohledu logicky dochází ke snaze potlačit význam konvenční převahy, proto by se armáda měla připravovat nejen na konvenční válku, ale měla by disponovat také speciálními nekonvenčními jednotkami. V budoucnosti se dá předpokládat výskyt nebezpečí, jehož charakter nebude odpovídat konvenčním hrozbám a bude odstraněn právě pomocí speciálních sil.¹⁶

Ačkoliv by se mohlo zdát, že speciální síly a konvenční armáda jsou dva samostatné celky, tak je tomu právě naopak, a to vzhledem k nutnosti jejich kooperace a jisté provázanosti. Speciální jednotky mohou poskytovat podporu a informace konvenční armádě, která na jejich základě provede konkrétní opatření nebo kroky, ale také jsou závislé na zásobování nebo zdravotnictví. Jejich operace bývají často vedeny ve spojení s konvenčními vojenskými operacemi. Ty však bývají mnohdy utajené, vzhledem k charakteru speciálních jednotek, ale také mohou být zachyceny médii.

Často bývají speciální síly vycvičeny pro boj s terorismem nebo s povstalci. Mohou však vystupovat i proti konvenčním protivníkům, kdy znemožní nebo negativně ovlivní např. jejich zásobování. Samotné speciální operace se oproti konvenčnímu válčení liší vzhledem k

¹⁶ *Velká přepadení: od námořních bitev alžbětinské éry k pouštní operaci v Íránu.*

ekonomickému způsobu užití síly, úvahám v rámci politických a operačních rizik a charakteristice a vlastností vojenských sil. Speciální operace mohou být ekonomicky přívětivé, jelikož menší počet osob v jednotce může často dosáhnout větších výsledků, ale vždy existuje riziko neúspěchu. To může být spojené s početní převahou nepřítele, završenou úmrtím příslušníků speciální jednotky. Oproti konvenční armádě mají speciální síly výhodu v jejich flexibilitě, jelikož jsou schopny se neustále přizpůsobovat a provádět inovace. Existuje zde i rozdíl v tom, že speciální jednotky mají široké využití armádách připravujících se na konflikt vysoké intenzity, ale i tam, kde je předpokládán konflikt nízké intenzity.

"Politicko – vojenské úvahy často určují rámeček těchto operací, které vyžadují tajné, skryté či utajované technické provedení, stejně jako kontrolu na celostátní politické úrovni. Speciální operace se liší od těch konvenčních stupněm fyzického a politického rizika, operačními technikami, způsobem zasazení jednotek a jejich nezávislosti na vlastní podpoře, a naopak závislosti na podrobném operačním zpravodajství a informacích místního obyvatelstva.“¹⁷

Pomyslná závislost mezi speciálními silami a konvenční armádou je vystižena Patrickem Roganem, bývalým příslušníkem jednotky US Navy Seals. Ten v několika jednoduchých bodech říká:¹⁸

- nárůst nekonvenčních hrozeb způsobil vyšší zatížení sil pro speciální operace. Na tento trend je možné reagovat dvěma způsoby: zvýšením počtu operátorů sil pro speciální operace, nebo nasazováním konvenčních jednotek do nekonvenčních operací,
- s navýšením počtu operátorů SOF jednotek je nezbytně spojené i rozrůstání podpůrné infrastruktury a struktury pro jednotky v podobě vzniku jednotek bojové podpory a služeb bojové podpory,

¹⁷ PIKNER, I. Speciální síly ve speciálních operacích. *Obrana a strategie*.

¹⁸Patrick Rogan. *The Blunt End of The Spear: The Coventionalization of SOF*. 2012. Dostupné z: <https://thenewsrep.com/14038/the-blunt-end-of-the-spear-the-coventionalization-of-sof/>

- nasazování konvenčních sil k plnění úkolů dříve výhradně plněných speciálními silami přispívá k sbližování postavení a vytváření institucionálního napětí mezi konvenčními a SOF silami.

Předpokládá se vznik konfliktů v současném světě v několika případech a za určitých podmínek. Jsou to faktory, které zvyšují pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu:¹⁹

- války budou častější v obdobích, kdy je takový útok snadný nebo se zdá být snadným a protivník lépe zranitelnější,
- státy, které mají nebo věří, že mají větší než ostatní útočné a obranné síly, budou iniciovat ozbrojené konflikty,
- skutečné nerovnovážné ozbrojené konflikty s jednostranným vítězem ve všech oblastech jsou vzácné a oporu mají v historii velmi malou. Oproti tomu falešné vnímání těchto faktorů je běžné a historicky doložitelné ve spoustě případů.

Konvenční síly se obvykle dělí na kategorii těžkou (např. mechanizovaná pěchota, střední (motorizovaná pěchota) a lehkou (např. lehká výsadková a aeromobilní pěchota). Pěchota těžké kategorie se přepravuje pásovými nebo kolovými bojovými vozidly pěchoty, kdežto pěchota střední kategorie využívá kolové nebo pásové obrněné transportéry, popřípadě nákladními automobily. Oproti oběma předcházejícím, se pěchota lehké kategorie přepravuje pěšky, popřípadě taktickými nebo strategickými vzdušnými prostředky. Pěchota má obvykle fyzicky velice náročný výcvik, který je zejména zaměřen na rozvoj síly, vytrvalosti a agresivity.²⁰ Z toho vyplývá, že konvenční armáda není pouze o těžkých útvech a pávě útvary výsadkové nebo lehké pěchoty mohou být nejenom ekonomicky efektivní alternativou ke speciálním jednotkám pro některé operace, a to zejména v případě asymetrických konfliktů. Svoji

¹⁹ Patrick Rogan. *The Blunt End of The Spear: The Coventionalization of SOF*. 2012. Dostupné z: <https://thenewsrep.com/14038/the-blunt-end-of-the-spear-the-coventionalization-of-sof/>

²⁰ ROVENSKÝ, D. Palebný tým - Základní organizační prvek pěších družstev moderních armád. *Vojenské rozhledy*.

nezastupitelnou úlohu v rámci ozbrojených sil by si speciální síly mohly uchovat a využívat své precizní schopnosti pro pobyt mezi tanním obyvatelstvem a podporu konvenčních ozbrojených sil

Speciální síly je vhodné využít v případech, kdy je nutné zabránit vyhrocení situace obecně, ale především z politického pohledu. Jejich mobilizace je rovněž rychlejší a méně složitá, umožňuje tak flexibilní reakci ve specifických případech, kdy jde o čas. Široká škála schopností a přípravy nabízí využití speciálních sil v extrémním prostředí, jako je poušť nebo prales, ale třeba i zastavěné oblasti. Stejně tak jsou nesporně vhodnější k záchranným operacím nebo precizní destrukční činnosti.

V následujících částech práce se budeme na příkladech použití speciálních sil analyzovat nutnost jejich existence, jejich místo ve světě ozbrojených armádních nebo civilních složek, způsob nahlížení státu na jejich schopnosti a financování, a rozebereme problematiku financování na úkor ostatních složek konvenční armády. V druhé části práce, jak jsme již předeslali v úvodu, provedeme analýzu současného stavu speciálních sil armády ČR a vizi jejich budoucnosti v evropském měřítku.

3 Speciální síly ČR a srovnatelných evropských zemí

V této části práce se zaměříme na představení speciálních sil v rámci Armády České republiky a také na představení speciálních sil dvou vybraných evropských zemí, které mají armádu srovnatelnou co do velikosti a technického vybavení s armádou České republiky.

3.1 Speciální síly AČR

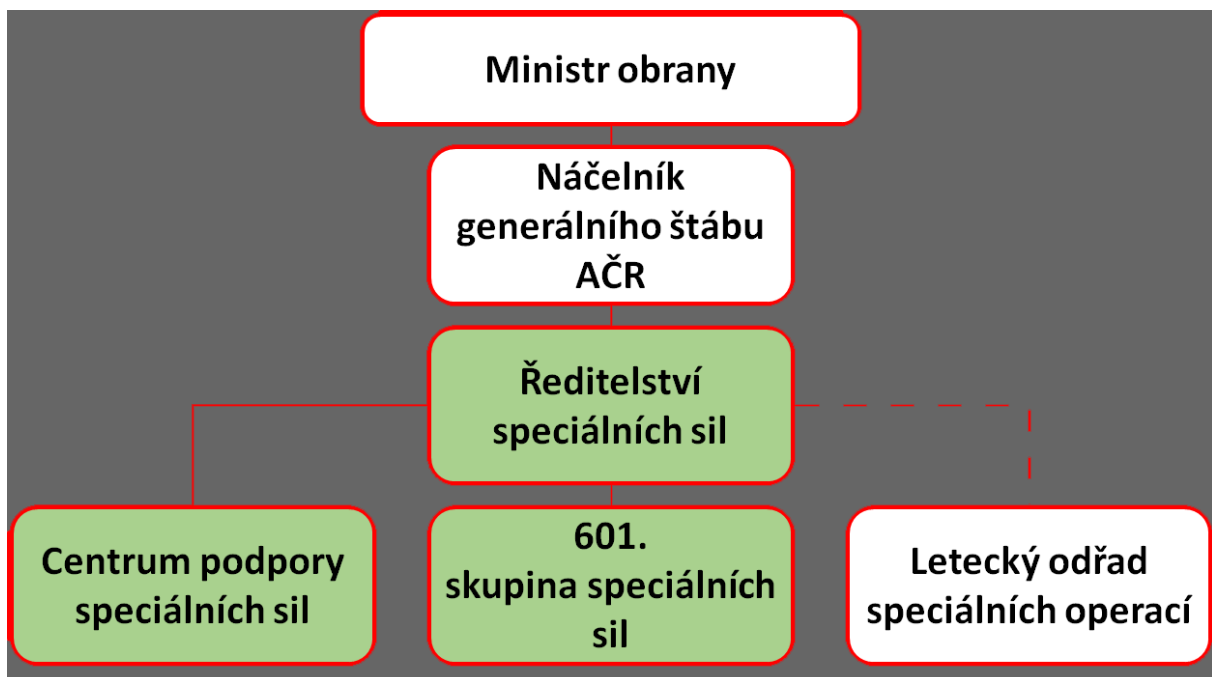
Speciální síly Armády České republiky v kontextu zařazení do armády jsou samostatným druhem vojska, který je pro Českou republiku vysoce efektivním a současně flexibilním nástrojem strategického rozsahu. Umožňuje tak provádět činnosti vedoucí k zajištění

bezpečnosti a obrany státu. Především se jedná o průzkum, ofenzivní činnosti, bojovou podporu, a to za všech klimatických podmínek.²¹

Speciální síly jsou složeny z:

- Ředitelství speciálních sil,
- 601. skupiny speciálních sil.
- Centrum podpory speciálních sil.

Výše uvedené složky speciálních sil pod Armádou České republiky jsou od roku 2015 v přímé podřízenosti Náčelníka Generálního štábu AČR.

Zdroj: Ředitelství speciálních sil. Dostupné z: http://www.respecs.cz/kdo_jsme/kdo_jsme.html

601. skupina speciálních sil dislokovaná v Prostějově je v současnosti pod přímým velením Ministra obrany České republiky a to pomocí Ředitelství speciálních sil. Jako taková je 601. skupina speciálních sil určena k provádění a plnění zadaných úkolů zvláštní důležitosti, a to na

²¹ Koncepce výstavby Armády České republiky 2025. 2015. Praha: Ministerstvo obrany ČR.

strategickém stupni. Má neomezený přístup k nejnovějším zpravodajským informacím a to při zajištění operační bezpečnosti. Výše uvedené je dáno mimo jiné taktéž jejich technickou vybaveností. Samotní příslušníci této skupiny prošli výcvikem určeným na úderné akce, úkoly zvláštní důležitosti, poskytování vojenské pomoci, speciální průzkum a zpravodajské zabezpečení. Samozřejmostí je jejich fyzická a psychická odolnost, motivovanost, sebekázeň a připravenost na všechny klimatické podmínky, s čímž souvisí i jejich speciální vybavení a samotný výcvik. Jednotka absolvuje i kurzy v zahraničí, např. v cizineckých legiích.²²

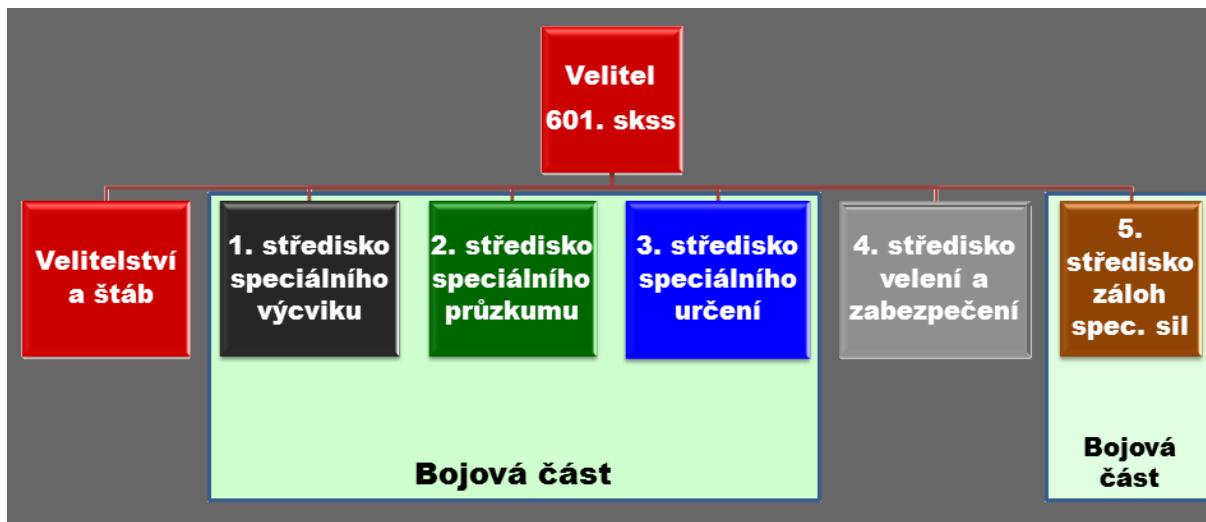
Jako každá jiná speciální jednotka v rámci jednotlivých národních armád, je i tato charakteristická speciálním výběrem svých příslušníků, specializovaným výcvikem, a specifickým materiálním zabezpečením.

Její struktura odpovídá požadavkům kladeným na tuto jednotku. Skládá se z následujících součástí:²³

- středisko speciálního výcviku: především se jedná o potápěčskou činnost, odstřelovače a průzkum,
- středisko speciálního průzkumu,
- středisko speciálního určení: plní základní činnosti – ofenzivní činnost a zpravodajství, průzkum a podpora vliv,
- středisko velení a zabezpečení,
- středisko záloh.

²² STEHLÍK, E. (2010). *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*

²³ Koncepce výstavby Armády České republiky 2025. 2015. Praha: Ministerstvo obrany ČR.

Zdroj: 601.skss. Dostupné z: <http://www.601skss.cz/>

Výše uvedené byla takzvaná makrostruktura. Co se týče mikrostruktury jednotky, potom zde lze sledovat několik odlišností oproti zbylým jednotkám Armády České republiky.²⁴ V kontextu AČR jsou běžně používané termíny družstvo – četa – rota – prapor nahrazeny termíny skupina – odřad – středisko.

Dle výše uvedené struktury lze tedy dovodit následující. Nejmenší součástí speciálních sil v rámci AČR je skupina. Tato skupina je tvořena čtyřmi osobami. Tvoří ji:²⁵

- velitel,
- zástupce velitele (zdravotník, řidič, sharp shooter),
- spojař (kulometník),
- technik (trhaviny, vstupy).

I když je velikostně skupina o síle 4 osob nejmenší strukturální jednotkou speciálních sil AČR, nebyla nikdy v této podobě nasazena do operací. Vždy bylo vzhledem k plněným úkolům a možnosti střetu s nepřítelem sdruženo několik skupin do takzvaného odřadu, který byl nasazován v zahraničních operacích.

²⁴ 601. skupina speciálních sil odpovídá brigádě, podřízená střediska potom následně odpovídají praporečnickým strukturám AČR.

²⁵ 601.skss. Dostupné z: <http://www.601skss.cz/>

Příslušníci 601. skupiny speciálních sil byli nasazeni poprvé v novodobé historii v operaci „Pouštní bouře“ v Saudské Arábii. Bylo to roku 1990 a jednalo se o historicky první nasazení našich vojáků v zahraničních operacích po skončení „studené války“. Po ukončení této operace se následně příslušníci této skupiny především účastnili operací ve válce v bývalé Jugoslávii. Jednalo se o operace pod označením IFOR, SFOR a KFOR. Následně se také zúčastnili operace v Kosovu v roce 1999. Od roku 2004 se 601. skupina speciálních sil v nejrůznější podobě účastní operace „Trvalá svoboda“ na území Afghánistánu. Jedná se o v pořadí první bojové akce naší armády od doby druhé světové války. Další nasazení speciálních sil v této operaci proběhlo v letech 2006, 2008 a 2009.

Zahraněční operace 601. skupiny speciálních sil:

- 1990 – Kuvajt, Saudská Arábie
- 1996 - IFOR, bývalá Jugoslávie
- 1996 - 2001 - SFOR, bývalá Jugoslávie
- 1999 - 2006 - KFOR, bývalá Jugoslávie
- 2002 - ISAF, Afghánistán
- 2003 - Operace Enduring Freedom, Kuvajt, Republika Irák
- 2004 - Operace Enduring Freedom, Afghánistán
- 2004 - MNF (I), Republika Irák
- 2004 - IZ SFOR, Republika Irák
- 2006 - Operace Enduring Freedom - Afghánistán
- 2008- 2009 - Operace Enduring Freedom - Afghánistán
- 2010 - Ochrana Zastupitelského úřadu České republiky v Kábulu - Afghánistán
- 2011 - 2012 Úkolové uskupení speciálních sil ISAF v Afghánistánu
- 2018 – Samostatná mise.

3.2 Speciální síly Belgie

Speciální jednotkou belgické armády je jednotka pod označením SFG – Special Forces Group. Jedná se o součást belgické armády, která dlouhodobě byla v minulosti zařazena pod jednotky výsadkářů. Na základě změny geopolitického uspořádání světa a na základě vzniku nových rizik a výzev v posledních letech byla tato jednotka osamostatněna a vyčleněna mimo standardní strukturu armády.

Její historie se datuje stejně jako ta naše do období druhé světové války, kdy se v Anglii začali organizovat takzvané „expediční sbory“. A tak v lednu roku 1942 vznikla pod velením kapitána Edouarda Blondeela na letišti Ringway belgická samostatná výsadková rota (Belgian independent parachute company), která od února roku 1944 působila ve spolupráci s jednotkami SAS Velké Británie.²⁶

V počátcích své historie byla logicky nasazena zejména na africkém kontinentu, po vylodění v Normandii se pak účastnila bojů ve Francii, Holandsku a také doma v Belgii. Po skončení druhé světové války zůstala její organizační struktura nezměněna a její příslušníci se specializovali zejména na vyhledávání válečných zločinců. Jednotka byla strukturálně pozměněna až v roce 1955, kdy došlo k výstavbě takzvané průzkumné jednotky pod označením SOE - Speciale Opsporings Eenheid. Následně v roce 1961 vzniká organizačně odlišná jednotka Equipes Spéciales de Reconnaissance – ESR, která již nese dnešní znak belgických speciálních sil. Jejich základním úkolem byl sběr informací a jejich doručení zpět na velitelství.²⁷

Její působení je často označováno „nálepkou“ tajné. Mezi její operace po ukončení „studené války“ patří především v roce 1991 operace v Kongu a v roce 1993 operace pod názvem Roster Hope v Somálsku.²⁸ Stejně tak jako mnoho jiných měla také SFG své zastoupení v bývalé Jugoslávii. Zde jsou některé další operace SFG:

²⁶ SFG. Dostupné z: <http://www.sfg.be/history/>

²⁷ PIKNER, I. Speciální síly ve speciálních operacích. *Obrana a strategie*

²⁸ SFG. Dostupné z: <http://www.sfg.be/page/the-primary-tasks-of-the-unit/>

- 1994 – Bosna
- 1999 – Kosovo
- 2001 – 2003 Kosovo, Bosna a Hercegovina
- 2003 – Silver Pack, Rwanda
- 2004 – Kongo, Pobřeží Slonoviny
- 2008- 2012- Operace Enduring Freedom – Afghánistán.

Organizačně je jednotka SFG zařazena do podřízenosti Velitelství pozemních vojsk. Její místo dislokace je v Flawinne. Struktura je velmi podobná naší skupině speciálních operací. Jádro tvoří dvě hlavní složky:

- Oddělení zabezpečení a služeb,
- Operační složka.

Oddělení zabezpečení a služeb zajišťuje personální a výcvikové otázky. Součástí tohoto oddělení je centrum pro nákup a zařazování nové výzbroje a techniky.

Operační složka je de-facto výkonnou složkou této jednotky a zajišťuje přímo speciální operace. Skládá se z:

- velitelství,
- spojovací jednotky,
- výcvikové jednotky,
- 10 x samostatná bojová jednotka.

Tyto samostatné bojové jednotky byly děleny podle svého převažujícího způsobu dopravy a boje, tedy bojovém prostředí:

- 4 x výsadková jednotka,
- 2 x jednotka pro vodní operace,
- 4 x jednotka pro pozemní operace.

Jedná se o jednotky, které jsou mimo jiné určeny i pro operace v extrémních klimatických podmínkách, především v horských a polárních oblastech. Mezi jejich základní výzbroj patří především lehké pěchotní zbraně, pistole, útočné pušky a kulometry domácí belgické výroby pod označením FN. Do jejich výstroje náleží stejné polní uniformy, jako mají konvenční jednotky. Další výstroj jako jsou doplňky a taktické vesty nesou stejnou barvu jako stejnokroje nebo mají barvu zelenou. Pro běžný výcvik používají lehké pokrývky hlavy jako jsou klobouky nebo šátky, pro boj ve stísněných prostorech však používají přilby a další ochranné prvky. Patří sem především balistické přilby, brýle, střelecké rukavice nebo chrániče rukou a nohou.

Spojení tyto jednotky řeší pomocí standardního NATO spojení radiostanicemi, v operacích se často používají satelitní telefony nebo šifrované mobilní telefony. Pro operace na vodě nebo ve vzduchu používají nejmodernějších pomůcek a technologií, techniky a další speciální vybavy. Přednostně využívají lehká mobilní vozidla uzpůsobená pro jednotlivé speciální úkoly, a také rychlé nafukovací čluny pro pohyb na vodních plochách. Vzdušnou přepravu jednotky SFG zajišťují armádní vrtulníky nebo transportní letouny C-130 Herkules.²⁹

Výběr a výcvik příslušníků těchto jednotek odpovídá světovým standardům u ostatních speciálních armádních jednotek, pouze má několik národních specifik. Především musí zájemce o vstup do jednotky již sloužit minimálně 4 roky, mít odpovídající fyzický a zdravotní stav, a především praktická dovednost operovat v malých samostatných jednotkách. Samozřejmostí je prověrka na utajované skutečnosti NATO na stupeň „tajné“.³⁰

3.3 Speciální síly Portugalska

Portugalská řadová armáda se v podobě samostatně působících vyčleněných jednotek účastnila po skončení druhé světové války, jejímž účastníkem nebyla, několika operací především ve svých bývalých koloniích. Jednalo se především o Angolu, Guineu nebo Mozambik. Tyto praktické zkušenosti z bojů s nepřítelem, který vede partyzánskou válku ukázaly, že portugalská

²⁹ SFG. Dostupné z: <http://www.sfg.be/page/sobu/>

³⁰ SFG. Dostupné z: <http://www.sfg.be/page/training/>

armáda potřebuje vysoce mobilní jednotky, které se dokáží rychle přepravit a provést zničující úder.

Základ speciálních jednotek Portugalska byl založen v roce 1962 v Angole, kde pod vedením italského důstojníka francouzské cizinecké legie Dante Vachiho vzniká ve výcvikové táboře Centro de Instrucao de Comraguerrilha 6 jednotek pro boj a speciální operace. Na základě úspěchů těchto nově vytvořených jednotek následně vznikají další, to již pod současným názvem Comandos.³¹

Po osamostatnění portugalských kolonií na severu Afriky se centrum speciálních jednotek přesouvá na evropský kontinent, do portugalského města Amadora. To se děje v roce 1974. Vzhledem ke snížení počtu dosavadních jednotek z důvodu zániku kolonií dochází k restrukturalizaci speciálních sil Portugalska. Vznikají tak 2 prapory Comandos, 1 rota těžkých zbraní, a dále výcvikový, logistický a velitelský prapor. Tato jednotka byla na základě nevyhovujícího stavu v roce 1993 zrušena a příslušníci převedeni pod řadové výsadkové jednotky portugalské armády.

Na základě změn v mezinárodní situaci na přelomu tisíciletí je v roce 2002 činnost Comandos obnovena. Její základnou se stává Mafra. Existuje pod názvem Centro de Tropas Comandos. V roce 2005 se v rámci aliančních sil podílejí na operacích v Afghánistánu a současně se její velikost zvětšuje ze dvou rot na tři roty. Aktuálně se tak jednotka Comandos skládá z:

- 3 operační roty,
- 1 velitelská rota,
- 1 spojovací rota,
- 1 výcviková rota,
- 1 rota zabezpečení.

³¹ Comandos. Dostupné z: <http://www.operacional.pt/uma-manha-nos-comandos/>

Mezi její hlavní plněné úkoly patří především útoky na ozbrojené a teroristické skupiny, humanitární akce, evakuace osob z nebezpečných oblastí, a nekonvenční operace pod hlavičkou státu.³² V současnosti jsou jednotky Comandos nasazeny v Afghánistánu a v Iráku.

Podmínkou přijetí do jednotek Comandos je portugalské státní občanství, dosažení 18 let věku, psychologické a zdravotní podmínky, a samozřejmě splnění fyzických testů.³³ Každý člen Comandos obdrží po splnění testů a přijetí do jednotky červený baret a odznak. Mezi používané palné zbraně patří především zbraně domácí výroby pod německou licenci, dále pak SIG SG, a také MG 3 a M2. Co se týče výstroje, jejich standardní stejnokroje se vzorem blíží britským DPM. Mezi používané mobilní prostředky patří především Humvee M1025, španělská verze Vamtac, a francouzská vozidla Panhard M11. Vzdušnou přepravu zajišťují vrtulníky Alouette III a Puma.

4 Operace speciálních sil

V této části práce se blíže podíváme na některé operace provedené speciálními silami vybraných zemí. Vybrali jsme tyto operace vzhledem k vysvětlení možností, kterými disponují, jejich široké užití a to včetně spektra plněných úkolů. Na jejich základě lze demonstrovat významnost a specifčnost, která byla uvedena v jedné z předcházejících kapitol.

4.1 601. skss – Enduring Freedom 06

KSS (Kontingent speciálních sil) byl nasazen do operace Enduring Freedom 06 (Trvalá svoboda) na základě mandátu, který udělil Parlament České republiky a vláda České republiky. Tento kontingent začal v rámci operace Enduring Freedom 06 působit na území Afghánistánu. Mandát pro jednotku speciálních sil byl schválen na dobu 6 měsíců. Jejich úkolem bylo především:

³² Comandos. Dostupné z: <http://www.operacional.pt/uma-manha-nos-comandos/>

³³ Comandos. Dostupné z: <https://www.exercito.pt/pt/recrutamento/tropas-especiais/comandos>

- speciální průzkum,
- úderné akce proti protivníkovi,
- speciální operace na eliminaci protivníka na jihu země.

Veškeré aktivity jednotky speciálních sil Armády České republiky dislokované na území Afghánistánu byly prováděny jednotkou 601. skss za účelem zvýšení bezpečnosti života v jižních provinciích Afghánistánu. To znamená, že veškeré aktivity jednotky byly zaměřeny na eliminaci aktivity skupin Táliban a Ál-Kaidy. Kontingent speciálních sil působil na území Afghánistánu ve struktuře mnohonárodnostních speciálních sil, a to i v době kdy byly standardní jednotky převeleny pod struktury NATO a operaci ISAF. Nasazení v Afghánistánu se tak stalo druhou bojovou operací, které se 601. skss účastnila.

Transfer jednotky KSS byl na území Afghánistánu proveden a ukončen v měsíci květnu roku 2006. Základnou pro přistání a rozvinutí sil a prostředků se stalo letiště Kandahár. Na této spojenecké základně byla provedena bojová příprava jednotky, kontrola techniky a zbraňových systémů, a také systému operačního plánování jednotlivých akcí v rámci celé operace. Na KSS čekaly extrémní klimatické podmínky, teplota se pohybovala okolo 50°C, byla téměř nulová vlhkost vzduchu a vysoká prašnost vzduchu. Na základě velitele kontingentu byl tento rozdělen na dvě základní části a logistickou podporu.

V rámci letecké základny a základny spojeneckých vojsk Kandahár proběhla výstavba domácího kampu pod názvem „Camp Prostějov“. Jednalo se o výstavbu zázemí štábu jednotky speciálních sil, operační místnosti pro plánování jednotlivých operací, a také jako zázemí pro přípravu bojeschopnosti jednotlivých součástí kontingentu. Vzhledem k opakujícím se raketovým útokům na místní základnu byl neustále udržován pohotovostní režim.

Vlastní operační základnou se stala základna speciálních sil předsunutá do vysokohorského terému. Přesun osob, techniky, zbraní, munice a techniky byl velmi složitou operací, která proběhla v pořádku. Příslušníci 601. skss se koncem června 2006 stali plnohodnotnou součástí mnohonárodnostních speciálních sil a včlenili se do úkolů v určeném operačním prostoru. Během provádění jednotlivých akcí docházelo k jednotlivým střetům s protivníkem, který byl vždy eliminován, bez vážnějších zranění na vlastní straně. Současně bylo v předsunutém operačním prostoru jednáno s koaličními stranami, se zástupci místních orgánů, a s místní národní armádou.

Mimo běžné úkoly každodenních povinností příslušníci kontingentu speciálních sil zajišťují zdravotnickou pomoc místnímu obyvatelstvu, a to převážně v případech zranění na základě bojové činnosti skupiny Táliban. Není výjimkou, že mezi zraněnými jsou velmi často i ženy a děti. Úspěšné splnění zadaných úkolů bylo dáno především plnou profesionalitou příslušníků 601. skss, připraveností, a také technickou vybaveností kontingentu. A to i přes skutečnost, že jižní provincie Afghánistánu byly považovány za bezpečnostně nejhorší oblasti v celém operačním prostoru. Závěrem mise 601.skss bylo konstatováno, že byly splněny všechny zadané úkoly a cíl operace.

4.2 Operace SFG - Valiant Phoenix

Belgická Special Forces Group se zúčastnila od roku 2014 do roku 2018 operace Valiant Phoenix na území Irácké republiky. Jejím úkolem bylo zajistit výcvik iráckých armádních jednotek podílejících se na vnitřní bezpečnosti v zemi a v případě kontaktu s ISIS eliminovat nebezpečí z této strany. Belgickému kontingentu speciálních sil velel generál Johann Peeters. Operace byla ukončena na podzim roku 2018 v období, kdy se zbytky skupin ISIS začali stahovat z území Iráku a celkově ztratily veškerý vliv na místní obyvatelstvo.³⁴ Během celé operace nedošlo na straně SFGp ke ztrátám na lidských životech. I přes výše zmiňované je třeba zdůraznit, že přes odchod speciálních jednotek stále v zemi zůstává početná skupina belgických občanů, specialistů na podporu a vojenský výcvik iráckých armádních sil.

Méně je známo, že v rámci belgického kontingentu speciálních sil SFGp působil v operaci i belgický lékařský tým. Od roku 2015 působil v Bagdádu, Mosulu a Erbilu na 80 příslušníků SFGp s úkolem doprovázet konvoje irácké armády, trénovat irácké armádní jednotky a podporovat „kurdské bojovníky“ v jejich snaze zničit ISIS na iráckém území.

Aktivity belgických speciálních sil podléhají silnému utajení. Také nasazení Special Forces Group bylo adekvátně utajeno, až v okamžiku nasazení se mezinárodní společenství dozvědělo

³⁴ Belgiandefencenews. Dostupné z: <https://www.belgiandefencenews.be/news/278/mission-accomplie-sans-perte-pour-les-forces-speciales-belges-en-irak>

o úkolech a operaci, na které se SFG podílelo. Hlavním cílem operace SFG byl výcvik iráckých armádních sil. Operace probíhala v přímé blízkosti bojů s ISIS, podporována belgickou zpravodajskou službou za současného operačního provádění misí na eliminaci příslušníků ISIS. Po dobu operace Valiant Phoenix belgické speciální síly zničily ofenzivními akcemi a plánovanými údery na 113 pozic Islámského státu.³⁵

V rámci operace Valiant Phoenix působilo na území Iráku 13 zemí. Belgické speciální síly působily společně s nizozemskými speciálními silami. Příslušníci SFGp tvořili převážnou většinu struktury společné jednotky. SFGp používala v rámci operace speciální kolovou techniku odolnou proti pěchotním zbraním a proti nášlapným nástražným systémům. Mimo jiného, jak již bylo uvedeno výše, poprvé v rámci speciálních operací byl použit nový koncept. Tento koncept nazvaný SOST zahrnoval chirurgický tým speciálních operací, potřebnou kolovou techniku, složky logistiky a komunikace.

V roce 2017 na základě změny taktické situace změnilo belgické jednotky místo svého působiště. Opustily území Bagdádu a přesunuly se severně do regionu v okolí Erbil. Tam byly prováděny ofenzivní operace ve prospěch irácké armády se soustavným ničením pozic ISIS. SFGp prováděly údery napozice ISIS s podporou vzdušných sil koaličních partnerů. Belgická zpravodajská služba ve spolupráci se štábem SFGp naváděla stíhací letouny na přesně stanovené cíle. Podle vyjádření příslušníků SFGp byly největším nebezpečím výbušné nástražné systémy.³⁶ Je třeba také zmínit, že služba General Intelligence and Security Service (SGRS) prováděla vyhledávání podezřelých osob na území Iráku a předávala informace SFGp, které následně operovaly s cílem eliminovat tyto osoby. Závěrem můžeme říci, že úkoly operace Valiant Phoenix byly ze strany belgické SFGp splněny.

³⁵ Belgiandefencenews. Dostupné z: <https://www.belgiandefencenews.be/news/278/mission-accomplie-sans-perte-pour-les-forces-speciales-belges-en-irak>

³⁶ Belgiandefencenews. Dostupné z: <https://www.belgiandefencenews.be/news/278/mission-accomplie-sans-perte-pour-les-forces-speciales-belges-en-irak>

4.3 Operace Comandos – Středoafriická republika

Portugalská armáda opustila africký kontinent po osamostatnění jejích kolonií. Nyní se na základě změn v mezinárodních vztazích a nové bezpečnostní situaci na africkém kontinentu snaží vrátit zpět a zajistit ve spolupráci s jinými jednotkami bezpečnost zájmových území. V současnosti se jedná především o ochranu občanů a zájmů Portugalska na cizích územích.

Na základě požadavku Francie na zajištění bezpečnosti evropských a amerických občanů na africkém kontinentu byly do Středoafriické republiky vyslány příslušníci speciálních sil Portugalska Comandos. Přítomnost portugalských příslušníků speciálních sil od roku 2015 dovolila francouzským silám stáhnutí zpět do vlasti a zajištění vnitřní bezpečnosti Francie, a to zejména po teroristických útocích v Paříži a dalších městech. Množství příslušníků jednotek Comandos je variabilní, stálou přítomnost v této zemi tvoří 40 příslušníků Comandos zajišťujících výcvikovou základnu Evropské unie, která působí pod hlavičkou operace EU MINUSCA. Dalších 160 příslušníků speciálních jednotek bylo vysláno působit přímo proti protivládním uskupením, kde ve spolupráci se speciálními jednotkami Francie zajišťují vnitřní bezpečnost země.³⁷

Vlastní operace portugalských speciálních sil začala v lednu 2015. Na základě mandátu portugalské vlády byla jednotka složena ze 111 příslušníků jednotek Comandos a 11 armádních důstojníků. Jak již bylo výše uvedeno, součástí je i 40 příslušníků určených pro výcvikovou misi Evropské unie.³⁸ Celková situace ve Středoafriické republice není nikterak stabilní ani při přítomnosti zahraničních jednotek. Po revoluci v roce 2013 byly do země vyslány jednotky v počtu cca 13000 osob, které byly složeny z afrických a evropských jednotek. Cílem bylo obnovení stability země a omezení vlivu povstalců na místní obyvatelstvo. I v současnosti však není mimo hlavní město Bangui zajištěna taková bezpečnost, aby se zde bylo možno pohybovat bez adekvátní ochrany.³⁹

³⁷ <https://newafricanmagazine.com/portugal-takes-cautious-steps-back-into-africa/>

³⁸ <https://newafricanmagazine.com/portugal-takes-cautious-steps-back-into-africa/>

³⁹ <https://thedefensepost.com/2019/01/10/portugal-paratroopers-5-hour-firefight-upc-bambari-central-african-republic/>

Portugalské speciální síly provádí dva základní druhy akcí. Jedná se o ofenzivní akce s cílem eliminovat povstalce, a také o ochrannou službu zvláště vybraných lokalit v okolí hlavního města Banguí. První střet s protivníkem zaznamenali v muslimské čtvrti hlavního města již 1. dubna 2015. Od roku 2017 zvyšují portugalské jednotky intenzitu své činnosti jak v rámci mezinárodní mise MINUSCA na podporu místní vlády, tak v rámci vlastních speciálních operací mimo hlavní město země. S podporou portugalské zpravodajské služby provádí úderů na ozbrojené skupiny rekrutované z bývalých povstaleckých jednotek. Pomocí lehkých i těžkých bojových vozidel provádí přepady za podpory vzdušných sil koaličních vojsk.⁴⁰

Operace speciálních sil portugalské armády jsou součástí nové portugalské zahraniční politiky směřované na jih, respektive na sever a střed afrického kontinentu. Stejně tak se výrazně snažilo během svého předsednictví Evropské unie dosáhnout dohod unijních států o zajištění bezpečnosti EU ze strany afrických zemí. Rozsah nového zájmu Portugalska v Africe výrazně přesahuje jeho bývalé kolonie.

Je zřejmé, že podstatou účasti na bojových operacích na africkém kontinentu není pouze národní zájem a zahraniční politika země. V této konkrétní funkci zůstává Portugalsko osamoceno a ekonomická stránka této účasti není zcela zřejmá. Z vojenského hlediska je naopak účast v operacích velmi důležitá, jelikož po opuštění kolonií portugalská armáda ztratila všechny veterány a její zkušenosti s bojovými operacemi až do nového tisíciletí byly prakticky nulové.⁴¹

⁴⁰ <https://thedefensepost.com/2019/01/10/portugal-paratroopers-5-hour-firefight-upc-bambari-central-african-republic/>

⁴¹ <https://newafricanmagazine.com/portugal-takes-cautious-steps-back-into-africa/>

5 Využití speciálních sil a jejich budoucnost

Pokud bychom měli zcela jednoduše shrnout a zobecnit všechny předcházející teoretické poznatky, pak tedy speciální síly v aktuální době mají své nezastupitelné místo a úlohu, zrovna stejně jako konvenční armádní složky. Ale existují zde skutečnosti, které nasvědčují nutnosti rozšíření speciálních sil nebo delegování jejich úkolů konvenčním silám.

Ve světle událostí posledních let je využití speciálních sil zcela zásadní pro boj proti terorismu, pro nějž konvenční armáda není natolik vhodná. Armádní velitelé a zejména politici jsou v poslední době přesvědčeni, že speciální armádní síly jsou vhodným a zejména efektivním nástrojem ke zvládnutí jakékoliv situace či konfliktu. Zejména některé vyspělé země využívají speciální síly jako jediný nástroj pro zvládnutí situací a současně jako jediný efektivní nástroj pro likvidaci teroristických hrozeb po celém světě. Speciální síly však nejsou řešením pro celou škálu bezpečnostních problémů a hrozeb. Mají své limity, tudíž je třeba rozvíjet i konvenční armádu. Využití speciálních sil je logickým a opodstatněným krokem v některých případech, ale pro jiné jsou zase zcela nevhodné, protože jejich užití s sebou nese nejen fyzická rizika, ale i politická.

Obecné dokumenty zcela jasně definují zadané úkoly speciálních sil jako úkoly strategického významu. Bohužel se jak v naší, tak v zahraničních armádách množí případy, kdy jsou tyto tyto úkoly jiného charakteru a nejsou strategického významu. Je také zřejmé, že se v dnešních asymetrických konfliktech jednotlivé taktické, operační a strategické úrovně prolínají. Co se týče vlastního vysílání těchto speciálních sil do operací, nabývá vlastní politické téma strategického významu. Vyslání kontingentu přesahuje totiž národní úroveň, a téměř vždy je spojeno se záměry politické reprezentace strategické úrovně.⁴²

Obráceným logickým postupem můžeme v rámci zahraniční operace zjistit jiný strategický rozměr. Médii zveřejněný záznam operace na taktické úrovni, u které nebylo dosaženo splnění

⁴² Michálek, Luděk; Pokorný, Ladislav; Stieranka, Jozef; Marko, Michal. 2013. Zpravodajství a zpravodajské služby. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.

cílů, nebo která byla vojensky špatně připravena, může mít nedozírné strategické následky. A to především na mezinárodní úrovni.

Pokud se nyní podíváme na Armádu České republiky, potom můžeme následně vydedukovat následující závěry, které jsou postaveny na základě dostupných informací z již provedených operací v Iráku, Afghánistánu, Bosně či Kosovu. Je zřejmé, že nasazení 601. skss nebylo prováděno pouze v případech strategického významu. Je zřejmé, že nasazování této jednotky se řídilo v minulosti pouze z důvodu jejího výcviku a vybavení. Její vycvičenost a technická převaha nad ostatními konvenčními útvary Armády České republiky ji postavily v minulosti do role osamocené elitního hráče.

Systémovým řešením pro některé evropské země a také pro Českou republiku by bylo zvýšit úroveň ostatních konvenčních bojových jednotek AČR na technickou a odbornou úroveň stávajících speciálních sil. Na základě odpovídající vybavenosti a vycvičenosti by tyto jednotky převzaly standardně plněné úkoly po 601. skss a tato jednotka by se soustředila pouze na speciální operace s nutným speciálním vybavením a nestandardním řešením operačního úkolu. Je také zřejmé, že bez dalšího zvýšení odpovídajících vojenských kapacit speciálních sil a zvýšení jejich schopností nebude reálné plnit do budoucna zadané koly. Z tohoto důvodu existují ve vojenských a bezpečnostních kruzích množící se obavy z udržitelnosti celého systému. Někteří velitelé navzdory politické reprezentaci navrhuji změnit systém operačního velení takovým způsobem, aby v určitých situacích nebyly využívány ve prospěch „méně speciálních úkolů“ speciální jednotky, ale některé další. Především by se mělo jednat o výsadkové jednotky a bojové jednotky lehké pěchoty.⁴³

Mohlo by se zdát, že hlavním úkolem je využití výše uvedených konvenčních útvarů všude tam, kde se vyžaduje přítomnost bojových jednotek. Jejich primárním úkolem je však provádět výcvikové operační úkoly, potažmo výcvikové v kombinaci s dalšími úkoly.

⁴³ Armádní noviny. Dostupné z: <https://www.armadninoviny.cz/neunosne-operacni-tempo-americkych-specialnich-sil.html>

Mnohonárodnostní jednotky by tak byly složeny ze specialistů a důstojníků konvenčních jednotek a prováděly by výcvik v rámci zahraničních operací.

Vysoké tempo nasazování speciálních sil vede v současnosti k nedostatečné přípravě jejich příslušníků, vysoké rotaci na zahraničních operacích, nedostatku odpočinku či nevhodnému domácímu prostředí. Veškeré tyto aspekty vedou následně k vyššímu riziku zranění či nesplnění zadaných operačních úkolů. V několika případech to stálo v poslední době i život příslušníků speciálních sil.⁴⁴

Vzhledem ke všem zmíněným skutečnostem a zkušenostem s vývojem současných světových událostí vyvstává otázka, zda by nemělo dojít k transformaci konvenčních sil, a to směrem k modelu sil speciálních. Dnešní ozbrojené konflikty vypadají zcela odlišně, než ty historické a je třeba na tento vývoj reagovat a některé úkoly speciálních sil přenechat konvenční armádě. Samozřejmě za podmínky obdobného výcviku a výběru kandidátů. Problematická je v tomto ohledu požadovaná škála plněných úkolů speciálními silami. Jejich výcvik a nutnost provedení jednotlivých školení a kurzů samozřejmě vede k vyšším nárokům na čas, vyšším nárokům na jednotlivé příslušníky speciálních sil. Z toho vyplývá, že pro konvenční armádu by měly být přenechány úkoly takové, které je možné plnit konvenčními silami. Jako zcela nevhodné se v tomto případě jeví např. záchrana rukojmích.

⁴⁴ Úmrtí 3 příslušníků „Green baretů“ v Nigérii.

ZÁVĚR

Speciální síly v posledních letech často diskutovaným tématem. Na první pohled se mohou zdát jako jediné řešení aktuálních forem ozbrojených konfliktů, ale ve skutečnosti se doplňují a prolínají se silami konvenčními.

V rámci předkládané práce jsme stanovili dvě výzkumné otázky. První zněla následovně: Jaké jsou výhody a nevýhody speciálních sil v různých strategických prostředích. Odpovědí je, že výhodou jejich příslušníků je jejich zřejmá vycvičenost a vybavenost, ale také znalost regionu a daného jazyk, tedy jejich plná profesionalita a uplatnění při specifických úkolech. Profesionalita se odráží ve schopnosti samostatně plánovat jednotlivé operační úkoly na základě připravených zpravodajských informací. Jsou schopni provést kritickou analýzu dané situace a vyhodnotit rizika, jež budou působit v oblasti dislokace. Jejich příprava a vycvičenost je vede k nutnosti zajistit odpovídající komunikační kanál s místním obyvatelstvem a snažit se zajistit si místní podporu. Na základě takto připravené operace jsou schopni samostatně působit s účinky přesahujícími daný region, a to za minimálního počtu nasazených příslušníků jednotky. Vlastní operace jsou potom následně prováděny za možné letecké podpory mnohonárodnostních koalic, v rámci jejichž misí se dané operace uskutečňují. Ofenzivní činnost těchto jednotek by měla zabránit několikanásobné přesile protivníka na daném území.

Nevýhodou speciálních sil současnosti je jejich pracovní vytíženost, pomalé tempo tvorby celé jednotky, závislost na konvenční armádě a omezení jejich užití v mírových operacích. Právě pracovní vytíženost, která plyne z požadavků na plnění úkolů, je velmi riziková. Zejména se týká speciálních sil v menších zemích evropského kontinentu, kam můžeme na základě analýzy informací získaných rešeršemi dostupných zdrojů zařadit i speciální síly České republiky, Belgie či Portugalska. Je zřejmé, že země Evropské unie, které mají v rámci národních armád postavenou poze jednu jednotku speciálních sil s obecným zaměřením, používají tyto jednotky do všech vedených operací, a to i do operací bez strategického významu. Tato skutečnost je dána čelním postavením v rámci národních armád. Finanční prostředky jsou z převážné většiny alokovány na výzbroj a výstroj těchto jednotek, včetně jejich technického vybavení. Toto ale náleží do gesce Ministerstva obrany jednotlivých zemí, není to záležitostí vlastní armádní

struktury ani rozhodnutím jednotlivých národních štábů armád. Změnu v systému bude tedy muset iniciovat politická reprezentace dané země.

Druhá výzkumná otázka zněla takto: Bylo by výhodné posilovat rozvoj speciálních sil na úkor zbytku armády? Odpověď zní, že takové posilování by vhodné nebylo. Posílením rozvoje a dalšího vybavení speciálních sil se mohou zabývat země, které mají v kontextu České republiky daleko větší rozpočet na obranu, větší konvenční armádu a jejich speciální síly jsou již v současnosti členěny na několik jednotek s různou specializací. Zvýšením rozdílu mezi speciálními jednotkami a zbytkem konvenční armády by nebylo dosaženo vzhledem k množství plněných úkolů v zahraničních operacích odpovídajícího efektu. Posílením jejich odlišnosti by byla pouze dosažena jejich izolovanost od zbytku armády. Vlastní speciální operace musí být prováděny menšími jednotkami, než ukazuje současná praxe. Zkušenosti získané ze soudobých konfliktů při nasazení jednotek speciálních sil neodpovídají základnímu úkolu jejich činnosti. V případě nutného použití těchto jednotek potom může následně dojít ke zjištění, že jednotky nemají odpovídající zkušenosti s těmito údernými ofenzivními operacemi. Příkladem odpovídajícího použití byly v minulosti například akce vedené jednotkami SOG VP.

Lze tedy konstatovat, že úkoly plněné speciálními silami, které mají obdobnou velikost a schopnosti jako speciální síly Armády České republiky, neodpovídají operacím v kontextu plnění strategických úkolů. Jediným způsobem, jak zajistit budoucí operace, je specializovat činnosti 601. skss a současně finančně, odborně, i technicky vybavit ostatní bojové útvary AČR, myšleno především mechanizované a výsadkové jednotky, takovým způsobem, který jim umožní převzít větší část plněných úkolů v zahraničních operacích. Úkolem jednotek speciálních sil potom musí být následné plnění úkolů s ppravdu strategickým významem pro zemi.

Provedená analýza v rámci této práce má svá omezení, a to především s ohledem na rozsáhlost a důležitost tohoto tématu. Do budoucna by bylo zajímavé analyzovat odlišnosti názorů výsadních celosvětových odborníků na speciální síly z pohledu různých faktorů.

SEZNAM LITERATURY

Literární zdroje:

Army Special Operations Forces Unconventional Warfare. Washington DC: Department of the Army, 2008.

BETTS K. R. Must War Find a Way? *International Security*. 1999, vol. 24, no. 2, s.166-198. ISSN: 0162-2889.

BOWDEN, M. *Black Hawk Down: A Story of Modern War*. New York: Signet, 1999. ISBN: 978-08-0214-473-7.

DUBEC, R. *Doktrína Armády České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Vojenský historický ústav Praha pro Centrum doktrín VeV - VA Vyškov, 2013. ISBN 978-80-7278-619-0.

EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. ISBN 80-7278-326-2.

GRAY, C. How Has War Changed Since the End of the Cold War? *Parameters*. US Army War College Quarterly, 2005, s. 14-19.

JIRÁSEK, D. *Výsadkové vojsko v letech 1947-1969*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 8020436847.

JOINT CHIEFS OF STAFF. *Special Operations - Joint Publication 3-05*. Washington: 2014.

KIRAS, D. J. *Special forces and strategy*. New York: Routledge, 2006. ISBN: 978-0-4154-594-95.

LIEBERMAN, P. The Offense-Defense Balance, Interdependence and War. *Security studies*. London: 2000, vol. 9, no. 1/2, s. 59-91.

LYNN-JONES, S. M. Offense-Defense Theory and Its Critics. *Security studies*. London: 1995, vol. 4, no. 4, s. 660-691.

MINKEWITZOVÁ, D. *Výsadkáři: 60 let v čele armády*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS - AVIS, 2007. ISBN 978-80-7278-407-3.

NATO. *Allied Joint Doctrine for Special Operations (AJP-3.5)*. Brusel: 2013.

NATO. *Allied Joint Doctrine for Land Operations (AJP-3.2 Edition A)*. Brussels: 2016.

PIKNER, I. Speciální síly ve speciálních operacích. *Obrana a strategie*. Vol. 2004, no. 2, s. 71-89. Brno: Univerzita obrany, 2004. ISSN 12146463.

ROVENSKÝ, D. Palebný tým - Základní organizační prvek pěších družstev moderních armád. *Vojenské rozhledy*. Vol. 2008, no. 4, s. 123-136. Praha: AVIS, 2008. ISSN: 1210-3179.

SHERIDAN, B. E., SCHOOMAKER, P. J. *The 2000 Special Operations Forces Posture Statement*. Washington DC, 2000.

SOUTHWORTH S. A. *Velká přepadení: od námořních bitev alžbětinské éry k pouštní operaci v Íránu*. Praha: Baronet, 2004. ISBN 80-7214-609-2.

SPULAK, R. G. A Theory of Special Operations. *Military Technology*. 2009, s. 23-28. ISSN: 2214-9147

SPULAK, R. G. *A Theory of Special Operations*. Tampa: The JSOU Press, 2007. ISBN 1-933749-11-3

STEHLÍK, E. *Dum spiro spero: 601. skupina speciálních sil generála Moravce*. Mohelnice: V ráji, 2010. ISBN 978-80-904588-0-2.

YARGER, H. R. *21st Century SOF*. Tampa: The JSOU Press, 2013. ISBN 978-1-933749-75-4

Internetové odkazy:

601. skupina speciálních sil generála Moravce [online]. 2019 [cit. 29.07.2019]. Dostupné z: <http://www.601skss.cz/index.html>

Americké elitní a speciální jednotky. Ministerstvo obrany a Armáda České republiky [online]. Praha, 2019 [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=760>

CIA Special Operations Group [online]. 2019 [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <http://www.americanspecialops.com/cia-special-operations/>

CIMBUREK, L. *Deník z kurzu Ranger* [online]. [cit. 29.07.2019]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/4658099-Denik-z-kurzu-ludvik-cimburek.html>

Encyklopedie elitních a speciálních sil [online]. 2012 [cit. 29.07.2019]. Dostupné z: <http://www.specwar.info/specialni-sily/p-t.php>

FEARON, James D. The offense-defense balance and war since 1648.[online]. [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/39741/880b4ompijbd3hu61yo.pdf?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DThe_Offense-Defense_Balance_and_War_sinc.pdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A%2F20190731%2Fus-east-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20190731T040224Z&X-Amz-Expires=3600&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Signature=dd682e35e9d7844819d517e037f7b34fd045b1ac08f99255a7ee45ca365f5417

NAYLOR Sean. *Relentless Strike: The secret History of Joint Special Operations Command* [online]. [cit. 29.07.2019]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=oWiWBgAAQBAJ&pg=PT454&lpg=PT454&dq=Relentle>

[ss+Strike+G+Squadron+Operational+Support+Troop&source=bl&ots=qKQK31LBtq&sig=dGf3qZCvLhzmV4dNK2fXieB2knA&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Relentless%20Strike%20G%20Squadron%20Operational%20Support%20Troop&f=false](https://www.valka.cz/topic/view/177901/Specialni-jednotky-SpN-GRU)

Speciální jednotky SpN GRU [online]. [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/topic/view/177901/Specialni-jednotky-SpN-GRU>

Speciální jednotky světa [online]. Frýdek Místek: PADASFM z.s., 2014 [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <http://www.padasfm.cz/specialni-jednotky-sveta/>

Speciální jednotky [online]. cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <http://www.securityoutlines.cz/stitek/specialni-jednotky/>

UHER, M. *Speciální jednotky* [online]. [cit. 29.07.2019]. Dostupné z: http://military.cz/special_forces/default.htm

U.S. Special Operations Forces (SOF): Background and Issues for Congress [online]. 2019 [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RS21048.pdf>

Útvar speciálních operací vojenské policie [online]. 2019 [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <http://www.sog.tode.cz/>

VAN EVERA, Stephen. *Offense, defense, and the causes of war. International Security*, [online]. 2012 [cit. 29.07.2019]. Dostupné z: <http://web.stanford.edu/class/polisci211z/2.1/Van%20Evera%20IS%201998.pdf>

Vojenské speciální jednotky [online]. 2018 [cit. 31.07.2019]. Dostupné z: <http://www.valecnavidea.cz/category/specialni-jednotky/vojenske-jednotky/>

České strategické dokumenty:

<http://www.mocr.army.cz/ministr-a-ministerstvo/odkazy/odkazy-46088>